

Ainevaldkond	Keel ja kirjandus
Kursuse nimetus	KIRJANDUS JA ÜHISKOND
Eelduskursused	–
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, praktilised ülesanded, kohustuslik kirjandus, loovülesanded jm
Õpetamise aeg	11. klassis (HLR) 2023/24. õa
Kursuse eesmärgid	• suunata lugema ja väärtustama nii eesti kui ka maailmakirjanduse olulisemaid ühiskonna teemadel kirjutatud/kirjutavaid autoreid ja kirjandusteoseid ning suhestama loetut teose ajastu ning tänapäevaga • väärtustada kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust ning kirjanikku kui loojat • kujundada teadlikku lugejat, kes arendab kirjandusega enda • väärtushinnanguid ning maailmavaadet • analüüsida kriitiliselt erinevaid kirjandusteoseid ja infoallikaid, arendab nii suulist kui ka kirjalikku väljendus- ja arutlusoskust ning loovust • analüüsida kirjandusteost ajastu kultuuritervikus (seoses ajaloo, ühiskonnaõpetuse, kunsti ja filosoofiaga) • vaadelda kirjandusteost kui ühiskonnaelu peegeldust ja edasiarendust • leida tekstidevahelisi seoseid • võrrelda ilukirjanduse väljendusvahendeid filmi- ja teatrikunsti võtetega
Kursuse lühikirjeldus	Kirjandusteose koht ajastus, rühmituses, traditsioonis ja rahvuskirjanduses. Fr. R. Kreutzwaldi rahvuseepos „Kalevipoeg“ ja selle edasiarendused Kirjandus kui ühiskonna kajastaja ning peegeldaja. Kirjanduse sidumine autori elulooga, selle asetamine ühiskondlik-poliitilistesse raamidesse. Lydia Koidula ja Juhan Liivi luulelooming Kirjandus ideoloogia levitamise teenistuses: sotsialismiajastu kirjandus, nn sotsialistlik realism Autori positsioon ühiskonnas: võimule vastandujad, võimu toetajad, vaikijad. Keelatud autorid: pagulaskirjanikud (Bernard Kangro, Kalju Lepik jt), tõrjutud autorid ja dissidendid (Betti Alver, Artur Alliksaar, Johnny B jt); keelatud raamatud ja käsikirjad (Albert Kivikas „Nimed marmortahvil“, Paul-Eerik Rummo „Saatja aadress“, Hando Runnel „Laulud eestiaegsetele meestele“ jt); keelatud teemad: rahvuslus (Hando Runneli luule jt), okupatsioon ja küüditamine (Jaan Kruusvall „Pilvede värvid“ (http://etv2.err.ee/v/kultuur/teater/saated/a23f9d56-efad-4ef6-97d5-f04e6972662d/teatriohtu-pilvede-varvid-etv-1985)) Kirjandusteoste varjatud sõnumid. Poliitilise situatsiooni kujutamine ja selle mõju inimesele (Mihhail Bulgakov „Koera süda“ (https://arhiiv.err.ee/vaata/koera-suda-1)) „Kadunud põlvkond“, sõjaromaan. Erich Maria Remarque „Läänerindel muutuseta“

	Naisvaatepunkt kirjanduses. Sofi Oksanen „Puhastus“ Raamatusarjad ja omaelulooline kirjandus Mõisted. Kirjanduskriitika, kirjandusteadus, menukirjandus, naisvaatepunkt, sotsialistlik realism, sõjaromaan, tsensuur, utoopia Terviklikult käsitletavat teosed. Õpilane loeb kolm-neli teost kursuse õppesisus nimetatud autoritelt
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpetaja - eristab õppematerjalidele toetudes kirjanduse põhiliike ja žanre, analüüsib teoseid liigi- ja žanritunnuste põhjal - analüüsib romaani alaliike ning toob näiteid autorite ja teoste kohta - toob esile käsitletud teoste teema, probleemistiku ja ideestiku, analüüsib tegelasi ja nende suhteid, loob seoseid nüüdisajaga ning tsiteerib ja refereerib oma väidete kinnitamiseks teksti - nimetab luuleteksti žanri, teema ja põhimotiivid, sõnastab selle mõtte ning analüüsib keele ja kujundikasutust - eristab näitekirjanduse põhižanre ja nende alaliike, arutleb näidendis käsitletud teemade ja probleemide üle ning analüüsib tegelaste suhteid - selgitab ja kasutab praktikas peamisi tekstianalüüsis vajalikke mõisteid ja kujundeid ning analüüsib ilukirjanduslikku keelt ja stiili - on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud ettenähtud proosa- või draamateosed ning luulekogud
Hindamine	Koondhinde moodustavad kontrolltööd, lugemiskontrollid, analüüsitööd, suulised diskussioonid/ettekanded, kirjandid ning loovtööd. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse 1. sissekandes vastavate tööde arvu ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet arvestatakse kirjanduse kooliastmehinde väljapanekul.
Õppematerjalid	Uuele õppekavale vastavad õpikud ja töövihikud
Kirjandus (soovituslik kirjandus)	Lainvoo, M. “Kirjutatud maailmad” Koostanud Talvet, J. “Maailmakirjanduse lugemik” Neithal, R. “Mis on mis kirjanduses. Kirjandusterminite leksikon gümnaasiumile” Merilai, A., Saro, A., Annus, E. “Poeetika. Gümnaasiumiõpik” Annus, E., Epner, L., Süvalep, E. “20. sajandi I poole eesti kirjandus. Gümnaasiumi kirjandusõpik” “XX sajandi kirjanikke” Kirjandusleksikonid ning terminoloogiasõnaraamatud Valikkirjandus, mille täpsustatud nimekirja koostab aineõpetaja lähtuvalt riikliku ainekava kirjanike ja kirjandusteoste loetelule Kirjandusportaalid ning internetiväljaanded Eesti kirjanike teosed veebis http://www.kirjanikekodu.kongress.ee/10toimetus/esileht_eestitekstid.php

	Raamatumaailm http://www.raamatumaailm.ee/ Eesti luuleportaal http://www.ut.ee/verse/ Kultuurikirjutised http://www.sirvilauad.ee/
Kursuse väljund	Peamine väljund on kirjanduse rolli ja väärtuse teadvustamine, mis aitab võtta vastu kultuuri ja mõista ühiskonda ning inimest Lisaväljundid: kirjandusolümpiaadid, esseekonkursid, kirjanduslikud projektid, riigieksam Võro keele viktoriin ja/või mälumäng “Ütski tark ei sata’ taivast”